

KOMENTATOROV KOMENTAR KOMENTARISANJA KOMENTATOROVIH KOMENTARA

ZLATKO DUKIĆ
.....

OSIM ŠTO je manje-više jasno, dakle “do bola” evidentno, da je *komentar* kao novinarski žanr uglavnom **uredno protjeran iz naših medija**, izgleda da je to i jedino jasno u novonastaloj slici. Sve drugo je drastično nejasno. Pogotovo to **zašto** se desila ova “čistka” i, konačno, šta joj je **cilj** (zatupljivanje?), a šta **posljedica** (zadovoljavanje postojećim, netalasanje, dakle nerazmišljanje o onome što nam rade i o onima koji nas rade?). Ni mnogo prilika, ni mnogo prostora za upuštanje u ovu temu, osim za nagađanje o svemu tome, u nas danas, jednostavno, nema. Najmanje ih je u novinama. O elektronskim (lokalnim) medijima – da se i ne govori...

Otud prijedlog (ponuda) urednika **Gračaničkog glasnika** da se okušam u temi, pod prilično razuđenim, to jest **žovijalnim** radnim naslovom *Svi komentari i komentatori mojih komentara i ostalih spisa* – a uz podnaslov *Komentatorov komentar komentaranja komentatorovih komentara (Komentar jednog komentatora o komentarima i o komentatorima njegovih komentara)* – i nisam mogao shvatiti (i prihvatiti) drukčije, nego kao privlačan izazov, s jedne, ali i kao svojevršno (indirektno) priznanje za ono što sam u novinarstvu, u 37. godini bavljenja ovim “sportom”, dosad postigao. Računajući i dvi-

je dosad objavljene knjige komentara – **Orbisovi komentari** (2003.) i **Neki vole da se ne vole** (2007.).

Vjerujem da je vrlo malo kolega - novinara, koji se sjećaju kad su napisali prvi komentar. Čak se, ako ćemo biti do kraja poštteni, većina nas ne sjeća ni kad im je na um pala ideja upuštanja u “avanturu” razmišljanja, pa tek onda i pisanja komentara... Ako je to tako, onda i ne treba da čudi odavno uvriježen stav, koji ima dva podjednako diskutabilna, čak upitna ekstrema: na jednoj strani je to uvjerenje (ne samo “laičke” javnosti, već i nešto lohotnijih novinara) da je komentar strašno teško napisati, a istovremeno, na drugoj strani, opstaju “mudraci”, koji ne drže do komentara, podcjenjuju ga ili ignorišu, “stručno” tvrdeći da “to svako može napisati”.

Ni jedni, ni drugi, rekoh, nisu u pravu.

Prvi – zato što površno poznaju “gradivo”, prije svega pravilo da se u podlozi komentara **neizostavno mora nalaziti vrlo dobro poznavanje neke teme, raspolaganje zavidnim nivoom podataka i informacija o temi**, koju treba umjeti “svariti”, ne bi li se rodio komentar, što će reći da on, ipak, nije “sveto slovo”, a pogotovo ga nije “strašno teško” napisati.

Drugi nisu u pravu – stoga što, već samim či-

nom podcjenjivanja i bagatelisanja komentara kao žanra, **više govore o sebi i svom profilu**, nego što iznose validno i prihvatljivo mišljenje o novinarima i novinarskom pisanju, budući da se predstavljaju (potvrđuju) samo kao “potrošači” informacije, vijesti, novosti, a ne i kao konzumenti **povoda za razmišljanje** o nekoj temi, **upuštanja u njenu analizu, kritičkog osmišljavanja** – što komentar, prije i više od svega, omogućava, ali i ište i nudi čitaocu, gledaocu i slušaocu.

I s jednom i s drugom vrstom (ne)razumijevanja sam se, tokom minulih novinarskih decenija, tušte i tma puta suočavao. Nikad se nisam posebno žučno upuštao u tegobnu zadaću “prevaspitanja”, dakle (raz)ubjeđivanja svog sagovornika u odnosu na to da, u vezi s komentarom, nije u pravu – bez obzira na to da li pripadao prvoj ili drugoj vrsti ocjenjivača komentara. No, ako već to nisam činio, u pravilu mi je svaki razgovor na ovu temu, nezavisno od nivoa kvalifikovanosti sagovornika i njegove upućenosti u “materiju”, predstavljao novi podsticaj, novi motiv i “motor” da s komentarima, kao izrazom subjektivnog gledanja na, novinarski doživljenu i “prepečenu” stvarnost, **još ozbiljnije nastavim**.

Sličan tip **guranja naprijed**, spopadao bi me i u prilikama kada je – pod ovim ili onim, obično zrakopraznim i prizemnim – izgovorom prestajala moja saradnja s nekim od medija, u kojima sam se, kraće ili duže vrijeme, pojavljivao kao autor komentara. Usput sam testirao i vlastiti sistem za varenje, jer su izgovori o kojima govorim – uglavnom bili atak na zdrav razum i mentalno zdravlje, ali i na želudac, sa svim pratećim organima.

Naravno, najmanje bi (ne)slaganje sa sagovornicima o komentaru uticalo na to kako ga (komentar) doživljam i koliko mu se podajem. Nijedan od mojih pokušaja da sagovornicima ove vrste, čak i onima koji su bili nešto kvalifikovaniji ili, tek, pismeniji u vezi s tom temom, nije bio lišen pokušaja činjenice da je, u zanatskom smislu, **novinaru uvijek teže i delikatnije napisati vijest ili informaciju, nego komentar**.

Zašto? – pitao bi laik, a katkad i onaj ko to nije.

Zato – odgovaram (i laicima i onima koji to nisu) – **što komentar nema konvencionalnih ograničenja ni zanatskog, ni jezičkog, ni te-**

matskog tipa; on je, doslovno, **moгуćnost da se iskaže subjektivno gledanje na događaj, zbi vanje, pojavu, ličnost, dakako isključivo na osnovi vjerodostojnih i provjerenih podataka, činjenica, cifara, faktografije...** U slučaju vijesti ili informacije, ni novinari s dugogodišnjim stažom i s kilometrima ispisanih stranica teksta, **neće se tako lako upustiti u samozaljublenu tvrdnju da im je to lako i jednostavno napisati**. Jer, treba znati, **vijest i informacija su osnova informisanja**. Majstorstvo pisanja vijesti i informacije se ogleda u tome da se **u što manje riječi – kaže što više**. Dakle, da se ništa ne preskoči, što manje “tuši”, a što više kaže.

Zar to nije dovoljno da se za veličanstvo vijesti i informacije mora kazati – **pišu ih oni koji su, zaista, majstori**.

Napravio sam ovaj mali izlet u tajne zanata, ni najmanje se bahato ne želeći pojaviti u funkciji edukatora, već zato da bih imao *bajpas* ka suštini teme – iskazane u (zadatom) naslovu. A ona se sastoji u dvije vlastite, možda i pristrasne teze:

(1) nezadovoljstvo, čak ozlojeđenost do nivoa ljutitosti zbog toga što se **komentar u medijima manje (nedovoljno) pojavljuje**, a i kad se pojavi – obojen je ili opterećenjima ili teško svarljivim političko-nacionalno-elitističko-lobističko-tajkunskim navijanjem, te

(2) **neimanje sluha urednika, redakcija, timova stvaralaca programa u elektronskim medijima i u štampi** za to da njihova publika nije ni stado ovaca, ni horda nepismenjakovića i mediokriteta, već su to ljudi od krvi i mesa, koji dobro znaju (i onda kada to nemaju priliku pokazati, kazati ili zatražiti) da komentar žele i trebaju **kao pomoć u podsticanju vlastitog razmišljanja, formiranja pogleda na život i opredjeljivanja za ono što bi taj pogled (i život) trebalo da znače**.

I pored svih nastojanja, nisam dosad uspio dokućiti uzroke ovakvog odnosa. Oni se, najvjerojatnije, nalaze više u **glavama ljudi koji o tome odlučuju**, o tome donose mjerila i u tome presuđuju, što će reći u **neznanju, nesigurnosti, kukavičluku i sklonosti improvizaciji i površnosti, dakle “ošljarenju” u novinarskom radu**, nego, može biti, u naopako shvaćenim društvenim prilikama, potrebama i zahtjevima “potro-

šača” informativnih medija. To, međutim, nije ni utjeha, ni objašnjenje. To je tek blijedi odgovor, gotovo isprazan, za dijagnosticiranje stanja, kojim teško da možemo biti zadovoljni.

Zbog toga se i može dogoditi da “bijelom vranom” bude proglašen, a to znači **nevrednovan i necijenjen** onaj ko se bavi komentaranjem, pisanjem i govorenjem komentara.

Uz ostalo, ovo sudim na temelju vlastitog iskustva.

Kao što je plod vlastitog iskustva sve ovo što kazujem.

Iskušao sam se u pisanju komentara na sve tri vrste medija – u **novinama**, na **radiju** i na **televiziji**. Iskušao sam se u sistematskom samoinformisanju i upijanju podataka, kao osnove za komentar, i o **vanjskoj**, a i o **unutarnjoj politici** kad je riječ. Relativno pristojno iskustvo sam, tokom godina, uspio prigrabiti – i o temama kad se radi, a i kad su u pitanju tipovi medija.

Najvažnija strana tog iskustva je **reakcija čitalaca, gledalaca i slušalaca**. Koncentrisana za ovu priliku, ta reakcija se svodi na **dvije vrste odjeka: (1) podcjenjivanje** i reagovanje, koje je u svadi sa zdravim razumom i dobronamjernošću, te **(2) uvažavanje i prihvatanje**, sa saglasnošću, s druge strane.

Samo neobaviješteni i naivni će biti iznenađeni kad kažem da prvu vrstu reakcije, kao bitno svojstvo, posjeduju neke kolege - novinari ili zanimanja, koja su im bliska, a da je reakcija suprotna od te – osobina tzv. običnog čovjeka, smrtnika od krvi i mesa, koji je, osobito u ovoj zemlji, dovoljno istraumatiziran, izmučen i pritisnut neizvjesnošću, pa mu, tako, komentar dođe kao neka vrsta olakšanja, “izduvnog ventila” za ono što i on misli, sa čim se suočava, od čega pati...

Novinari su, podsjećam, i inače natprosječno sujetna, osjetljiva i, nerijetko, pakosna stvorenja. Vrlo malo novinara se iskreno obraduje uspjehu svog kolege. Još manje njih je spremno da kolegi kaže da je dobro napisao neki tekst ili uradio prilog za radio i televiziju... Zato je od njih, **kolega - novinara**, najmanje vjerovatno, nerijetko u ravni čuda, dočekati lijepo mišljenje o nekom komentaru. Na toj tački moj se stav o komentatorima mog komentaranja – jednostavno završava. Ne zavređuje dalje trošenje slova i papira...

O takozvanim **običnim ljudima** kad je, pak, riječ, stvari stoje potpuno drukčije. **Ne postoje veće priznanje, veća nagrada i veći podsticaj za novinarski rad – nego kad me na ulici ili u prolazu, slučajno, susretne poznato ili, još bolje, nepoznato lice**. Zaustavi me, pozdravi, predstavi se (ako ga ne poznajem) i kaže nešto lijepo o komentaru koji je emitovan na radiju ili televiziji ili objavljen u novinama. Način na koji to takvi ljudi govore, iskrenost i otvorenost, neka vrsta neobično poštenog sjaja u očima, govore, prvo, o tome da se radi o nepatvorenom, ničim interesnim uslovljenom ili perfidijom prepakovanom stavu, a drugo – **kazuje to osoba, kojoj je moj komentar ili neki stav iz komentara, pomogao da i sama razmišlja o nekom problemu, učvrsti svoj ili se saglasi s mojim stavom**.

Zar, stvarno, novinar može imati veću, slađu i vredniju nagradu od ovakve reakcije onoga radi koga postoji i kome namjenjuje ono što radi?

Ne bih baš rekao da se neosnovanom može nazvati pretpostavka da je urednik ovog časopisa, nudeći mi ovu temu, ipak najmanje mislio na obične slušaoce, gledaoce i čitaocce. Očekivao je, po svemu sudeći, da se malo više zadržim (kidišem na njih) na onima, koji su spremni i moj – dakle, ne samo moj – komentar “velikodušno” dočekati “na nož”, sa takvom lepezom prizemnih ili podzemnih reakcija, koja u se uključuje i finalizaciju, tipa “Ma, šta se on tu prsi i trsi, k’o da je to nešto posebno?!”

Ako griješim, urednik se neće ljutiti.

A možda ni oni, koji su – tu, onomad, ovog ljeta – moju 15-mjesečnu neprekidnu rubriku *Komentar nedjelje* u Nedjeljnom dnevniku Televizije Tuzlanskog kantona, najprije u nekoliko navrata uzeli kao “slatki” predmet pažnje i rasprave na Uređivačkom vijeću JP RTV TK, da bi, na početku ljetne programske šeme, moj komentar bio (ne)elegantno skinut, pod vodnjikavim izgovorom: trebalo bi da se kao komentatori pojavljuju i drugi, ne samo jedan čovjek...

Jer, ne valja kad se neko “osili”, pa bude “poklopac za sve lonce” i komentariše na način, koji se baš ne mora dopadati svima...

A naročito nekima...

Odsustvo logike i “kratki spoj” u ovom rezo-

novanju, vide se iz aviona: to što urednik i uredništvo nisu mogli naći (nema ih raspoloženih i raspoloživih) još novinara, spremnih da se – pod istim uslovima – pojave u rubrici *Komentar nedjelje*, najlakše je, eto, kao Gordijev čvor mačem, presjeći – “ukidanjem” i onog jednog, stalnog autora... (Usputni “argument” da smo “jedina televizija koja ima komentar u dnevniku, to niko drugi nema” - pa ispade da je to propust i manjkavost, što je rezon na nivou logiciranja naivne mađar-

ske sobarice, te ga pominjem umjesto folklorne ilustracije.)

To, pak, što bi se dotični komentator mogao “osiliti”, ravno je nivou razmišljanja osobe, čiji kvocijent inteligencije ne prelazi broj njegovih cipela: jer, danas se sila i siledžijstvo, moć, vlast i uticaj najmanje mjere medijskim prisustvom i onim što se u medijima kaže ili slika; moć se nalazi na posve drugim mjestima i mjeri se potpuno drukčijim aršinima (gotovinom i nekretninama)...

No, to je već neka druga tema.

Ova o komentarima i komentatorovim komentarijanjem komentatorovih komentara – ovdje se privodi kraju.

Rečenicom, koja je sasvim očekivana, ubijeden sam: **komentare sam pisao, pišem i pisaću dok u meni bude snage, volje i želje da kažem svoj stav (komentar) o svemu onom što nas okružuje, što nas upropaštava, što nam prijete i zagorčava život.**

Svidjelo se to nekome ili ne – tako će biti... I to isključivo na način, koji mi je i dosad bio neprikosnoveno pravilo: **ne**

uvrijediti, ne uniziti, ne iskompromitovati ili ugroziti dostojanstvo čovjeka, bezuslovno poštovati činjenicu, podatak, fakat, ali – i ne dopustiti da iko ograniči moje i pravo (koje imaju i svi drugi) da naglas kažem mišljenje, iznesem stav i ponudim sud.

I podstaknem na to svog čitaoca, gledaoca i slušaoca.

Tuzla, 26. 10. 2007..